

The actions of Ukraine's top officials on European integration and the active reproduction of the world's successful experience in the economy, politics and social spheres led to the proposed Ukrainian version of the concept of gender policy.

Ukrainian specialists of the above-mentioned types of activity relied on the constitution of the state, holding relevant informational socio-cultural events, and paying attention to the gender balance in state authorities.

According to the analysis of the scientific literature, the content of the Ukrainian conceptual provisions of gender policy takes into account the experience of the American model, Swedish and many other gender models. For example, we have implemented gender models, according to which: there is no negative attitude towards women, it is recognized, the observance of equality between men and women in any human activity.

Confirmation of the importance of gender policy in Ukraine is designing the content of relevant policy state documents, organizing regional forums at the national level, improving policies for the protection of women and children, reassessing views on motherhood and many other events.

It can be stated that the process of emergence and development of gender policy arose in connection with the change in the level of consciousness of Ukrainian citizens, the impact of globalization, European integration and more. And this, in turn, indicates the non-isolation of Ukraine from the world community. The eclectic nature of the conceptual provisions of Ukrainian gender policy is explained by the unsystematic solution of its problems, the lack of forecasting procedures.

In general, in its gender policy, Ukraine seeks to ensure equality in the rights and freedoms of men and women in accordance with international law.

Фулей Тетяна Іванівна,

начальниця відділу наукових досліджень
проблем судочинства та науково-
методичного забезпечення суддівської
освіти Національної школи суддів України,
кандидатка юридичних наук

СЕСУАЛЬНІ ДОМАГАННЯ: РЕАКЦІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ (ВІД СПРАВИ ПОМІЛЯЙКО ДО СПРАВИ СІКАЛ)

Суспільний резонанс, викликаний катуванням та звалтування жінки у Кагарлицькому відділенні поліції у травні 2020 року, вчергове привернув увагу до проблеми жорсткого поводження працівників правоохоронних органів. Ситуація, коли правоохоронці катували жінку шляхом нанесення тілесних ушкоджень, одягання протигазу та перекриття доступу кисню до нього [1], подібна до обставин справи *«Поміляйко проти України»* [2], у якій Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) констатував порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) в матеріально-правовому [2, п. 47–52] та процесуальному аспектах [2,

п. 55–58]. Так, Світлану Поміляйко викликали до Орджонікідзевського РВ ХМУ ГУМВС України в Харківській області на допит у зв'язку з крадіжкою обладнання на підприємстві, де вона працювала (події відбулися 8 листопада 2008 року), і «не отримавши від заявниці визнавальні покази, Т. та С. змусили її сісти на стілець, одягли на голову поліетиленовий пакет та почали її душити. У той самий час вони били її по голові, обличчю, губах, щоб вона не прокусила пакет. Заявниця кілька разів втрачала свідомість. Коли вона сказала працівникам міліції, що їй потрібно відвідати туалет, С. вдарив її у живіт та по голові. Вона знову знепритомніла та мимоволі обмочилася» [2, п. 11].

Треба визнати, що на відміну від ситуації С. Поміляйко, коли кримінальна справа щодо працівників міліції була порушена районною прокуратурою більше ніж через місяць після подій (зауважимо, що на підставі відомостей, наданих адміністрацією лікарні про травми заявниці, райвідділ міліції відмовився порушувати кримінальну справу), у випадку кагарлицьких подій реакція компетентних органів була швидкою. Окрім того, після початку досудового розслідування за вказаним фактом до Державного бюро розслідувань (далі – ДБР) почали звертатися особи з повідомленнями про факти катувань, що раніше відбувалися у вказаному відділенні поліції [1].

Територіальним управлінням ДБР у місті Києві досудове розслідування у кримінальному провадженні відносно колишніх працівників Кагарлицького ВП Обухівського ВП ГУ Нацполіції у Київській області завершено у доволі короткі строки – 13 листопада 2020 року сторони захисту та потерпілим повідомлено про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування в порядку ст. 290 КПК України [1], а на початку грудня 2020 року після ознайомлення з матеріалами провадження підозрюваним працівникам поліції було вручено обвинувальні акти [3] та направлено до суду для розгляду по суті. На даний час *кримінальне провадження відносно колишніх правоохоронців перебуває в провадженні Обухівського районного суду Київської області*, справу призначено до розгляду у закритому судовому засіданні, запобіжні заходи обвинуваченим продовжено [4].

Справа «Поміляйко проти України» відома не лише викладенням підходів ЄСПЛ, наприклад, щодо презумпції щодо фактів у випадку, коли в осіб, які перебувають під контролем органів держави, з'являються тілесні ушкодження, та покладання на органи влади тягара доведення, адже саме вони мають надати задовільні та переконливі пояснення [2, п. 46], а також стандартів ефективності розслідування небезпідставних скарг за статтею 3 Конвенції [2, п. 53–54], які зумовлюють її застосування національними судами [5, 6].

Хоч цього не вбачається з рішення ЄСПЛ, однак події, через які С. Поміляйко була піддана тортурам в Орджонікідзевському РВ м. Харкова, і які стали причиною звернення до ЄСПЛ, були лише

частиною загальної картини. Заявниця – Світлана Поміляйко – відома як перша жінка в Україні, яка наважилася подати судовий позов через сексуальні домагання, стверджуючи, що керівник дизайнерського бюро підприємства допускав по відношенні до неї сексуальні домагання під час її роботи на посаді керівника студії дизайнбюро [7]. Окрім того, оскільки вона була звільнена, то позивалася також до ЗАТ «Харківський плитковий завод» про поновлення на роботі, оплату за час вимушеного прогулу та компенсацію моральної шкоди [7].

Протягом кількох років це був чи не єдиний відомий випадок судового розгляду звинувачення у сексуальних домаганнях. Жінку поновили на роботі, але без акцентування на тому, що стало причиною її звільнення [8]. Проте, і це вже вбачається зі згаданого рішення ЄСПЛ, її історія мала трагічне продовження – оскільки роботодавець звинуватив жінку у крадіжці, вона потрапила в міліцію, де її катували. Правозахисники займалися двома випадками – і сексуальними домаганнями, і тортурами з боку правоохоронних органів. Хоча Світлану Поміляйко було поновлено на роботі, але загалом пізніше їй довелося звільнитися самій, а щодо сексуальних домагань позитивного результату не вдалося досягнути [9].

Жінки у силових структурах не готові розповідати про сексуальні домагання на службі [10]. Якщо Світлана Поміляйко була першою цивільною, то лейтенант Валерія Сікал – першою військовою, яка наважилася звинуватити у сексуальних домаганнях командира військової частини; після розгососу, інші жінки теж свідчили через аналогічні дії [11]. Її справу розслідують з 2019-го і досі не передали до суду, за цей час дівчина покинула службу і переїхала жити за кордон [12]. Як зазначила О. Покальчук, директорка *Amnesty International Ukraine*, якщо «зам'яти» цю справу, це вкотре дасть зрозуміти українським жінкам, що їхні права на повагу, недоторканність і захист – дрібниця, якою можна відкрито нехтувати [11].

Список використаних джерел

1. Каткування та звалтування у Кагарлику – ДБР оголосило про завершення досудового розслідування. Державне бюро розслідувань. 16.11.2020. URL: https://dbr.gov.ua/news/katuvannya_ta_zevaltuvannya_u_kagarliku_dbr_ogolosilo_pro_zavershennya_dosudovogo_rozsliduvannya.

2. Поміляйко проти України (Pomilyayko v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини від 11 лютого 2016 року, заява № 60426/11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b28#Text.

3. Каткування та звалтування у Кагарлику – 5 поліцейським вручили обвинувальні акти (ВІДЕО). Державне бюро розслідувань. 02.12.2020. URL: https://dbr.gov.ua/news/katuvannya_ta_zevaltuvannya_u_kagarliku_5policeyskimvruchili_obvinualni_akti_video.

4. Пресслужба Обухівського районного суду інформус. Судова влада України. 22.01.2021. URL: <https://ob.ko.court.gov.ua/sud1018/pres-centr/new/1060666/>.

5. Ухвала колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 9 лютого 2021 року. Справа № 640/5023/19. Провадження № 51-2917км20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95111182>.

6. Вирок Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 04 грудня 2020 р. Справа № 456/4174/15-к. Провадження № 1-кп/456/8/2020. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93319712>.

7. Прес-анонс. 31.08.2009. Харківська правозахисна група. Інформаційний портал «Права людини в Україні». URL: <http://khrpg.org/1251726813>.

8. Коваленко Н., Шерстюк Н. Від сексуальних домагань на роботі страждають чверть українських жінок (правозахисниці). Радіо Свобода. 31.05.2010. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/2057660.html>.

9. Марценюк Т. Право на гідні умови праці, або проблема з сексуальними домаганнями в Україні. Повага. 27.06.2016. URL: <https://povaha.org.ua/pravo-na-hidni-umovu-pratsi-abo-problema-z-seksualnymu-domahannnyamu-v-ukrajini/>.

10. Жінки у силових структурах не готові розповідати про сексуальні домагання на службі. Міністерство оборони України. 23.12.2019. URL: <https://www.mil.gov.ua/diialnist/genderni-pitannya-u-sferi-bezpeki/zhinki-u-silovih-strukturah-ne-gotovi-rozpovidati-pro-seksualni-domagannya-na-sluzhbi.html>.

11. О. Покальчук. Харасмент не сховаєш під камуфляжем: як не поховати справу Валерії Сікал про сексуальне домагання в армії. Українська правда. Життя. 24.06.2020. URL: <https://life.prawda.com.ua/columns/2020/06/24/241446/>.

12. Біда О. «Ми залежні, субординовані, безправні». Сексуальні домагання в ЗСУ – чи дійдуть заяви жінок до суду. 23.02.2021. URL: <https://hromadske.ua/posts/mi-zalezni-subordinovani-bezpravni-seksualni-domagannya-v-zsu-chi-dijdut-zayavi-zhinok-do-sudu>.

Хамазюк Ольга Миколаївна,

старша викладачка кафедри іноземних мов
Національної академії Державної
прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького

ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБОЮ УКРАЇНИ

Гендерні стереотипи є стандартними моделями поведінки, які напрацьовані у суспільстві і базуються на відповідному тлумаченні понять «чоловіче» і «жіноче». Вони справляють великий вплив на процес соціалізації жінок і чоловіків у суспільстві [1, с. 35–40], у тому числі у професійній сфері життя.

Науковці вирізняють три умовні групи гендерних стереотипів. До першої групи належать стереотипи «*masculine – feminine*», до яких